

Кой е драконът, който ни спира, и как да го победим?

Кои аспекти от нашата култура и възприятия за света пречат на развитието ни като нация и като личности?

Дея Маркова, 73 СУ “Владислав Граматик”, София

- „Имам право на мнение, нали?“, „секи сам си преценя“,
- „моето гардже е най-хубавото!“, „Няма да им работя само за хилядо лева“,
- „А какво можеш?“,
- „Ми имам диплома за вишу“, ...

Сбърканата самооценка, всякаква загуба на връзка с реалността и претенции, неподкрепени с нищо. Всеки от нас се е сблъсквал с всичко това нееднократно. Това е триглавата ламя, която е заприщила изворите, преградила реката и пресушава плодородната долина. Сбъркано образование, комбинирано с още по-сбъркано родителско възпитание, нямащо ни най-малка идея какво може детето им, плюс „плодородната“ почва на обществото, където вирее всичко друго, но не и стремеж към образование, усъвършенстване, и култ към ума и интелекта. Напротив - на мода е чалгата - духовна, музикална, улична, училищна, социална, телевизионна... Понеже българинът е живял 45 години с редица ограничения, в момента, в който комунизма си отива, той иска да навакса и да вземе всичко, от което е бил лишаван. „Чалгата“ е действителния израз на това – мързелът, наркотиците, простотията, леките жени, лесните пари, отказа от образование. Всичко е „чалга“: Че можеш да си известен само заради самата идея, че можеш да не работиш, да не се развиваш, да не полагаш никакви усилия, но да си богат, независим или готин. Че опаковката е толкова важна, колкото и съдържанието. Че можеш да си купиш или направиш /коригираш всичко. Уви, мозъка не можеш. Все още. А средата поощрява всичко това и го лансира. Умните, интелигентните и можещите са сбутани в ъгъла. На последната страница. Тази, която почти никой не чете. Затова повечето от тях се махат. Не защото мразят родината си или горят от желание да емигрират. Не. Причината е, че повечето от тях се чувстват духовни емигранти в собствената си страна. Където се поощрява всичко друго, но не и креативността, кадриността и интелекта. Или най-малкото не получават достойната отплата. И България губи най-младите си умове, най-чистите, най-малко зависимите, най-креативните. Всяка година. Без да полага особени усилия, за да ги задържи. Нито да ги развие и да им обещае стабилност. Всичко е сега и веднага. След нас и потоп. Никаква инвестиция в бъдещето. А всичко е много просто. Нито ще открием топлата вода, нито ще измислим отново колелото. Направено е вече.

Преди 77 години две държави - Германия и Япония, току-що са загубили най-кръвопролитната и жестока война в историята на човечеството. И са сринати до основи. Разрухата е тотална. Почват от нулата. Само след 3-4 десетилетия и двете страни са в “топ 3” на най-развитите държави в света - с най-висок стандарт, силна икономика, образовано и богато население, добре уредени градове, висока продължителност на живота и с куп социални придобивки. Стават държави, с които всички започват да се сравняват, а произведеното от тях е синоним на качество и надеждност. И да не си

помислите, че Германия и Япония са много богати на ресурси държави? Нищо подобно. Природните им залежи са крайно оскъдни, територията им е малка, а населението многобройно и доста градове са пренаселени. На това отгоре, специално в азиатската държава е пълно с “дракони” – земетресения, вулкани, цунамита... Заводите на Япония произвеждат всичко – от селскостопански машини до самолети и кораби; от кафе-машини и касетофони, до микрочипове и най-сложни уреди, използвани в медицината и индустрията. Когато се каже „Произведено в Япония“, друга реклама не е нужна. Развитието на Япония стимулира десетки държави в света, малки и големи, азиатски и не само, да поемат по нейния път. И мнозина го правят изключително успешно – Южна Корея, Тайван, Сингапур, Хонконг, после Виетнам, Индонезия... В Европа редица държави се мерят само със Западна Германия. Защото тя е стандартът. Големият въпрос е как? Тези държави са преборили най-големите дракони – загубена война, смърт, разруха, бедност, глад, отчаяние... Какво се е случило, че толкова кардинално са се променили нещата за няколко десетилетия? Как са успели да изпреварят старите империи, държавите, които са имали колонии и са експлоатирани територии от 4-те краища на света? Това са външните дракони, с които е трябвало да се преборят Япония и Германия. Защото никой не дава доброволно пазари или продуктови ниши. Никой не го интересува, че си пострадал от войната и никой не показва емпатия. Не и в свободния пазар. Там всичко се завоюва с качество, надеждност, цена, целенасочено развитие, упорство и търпение.

Та се връщаме на големия въпрос. Как японският самурай и германският рицар са успели да победят драконите? Вътрешните и външните, и то при най-неблагоприятните обстоятелства, които могат да се измислят? Сведен до пет прости думи, отговорът е следният: традиции, работа, дисциплина, упоритост и образование. Умишлено сложих образованието последно, но то е най-важното - квинтесенцията, черешката на тортата. Защото без него, останалите 4 неща не са достатъчни. Само за справка: в световен план, практиката е между 3-4%, рядко 5%, от държавния бюджет да отива за образование. Разбира се, колкото по-богати са държавите, толкова повече средства отиват там. Защото 3% от бюджета на Швеция (например) е едно, а пък 3% от бюджета на Танзания, е съвсем друго. Разрушена Япония и разрушена Германия започват да влагат 8-10%, в някои години и повече, стигало се е до 15% от БВП за образование. Това е от 3 до 5 пъти повече от нормалното, но във всеки случай се отплаща. Вярно, не веднага. Нужно е време и къртовска работа. Минават 5-10 години, но резултатът идва. Появява се образовано поколение инженери, учители, лекари, икономисти, млади учени. Те генерират следващото поколение. И колелото се завърта. Все повече средства отиват за образование и наука. Купуват се най-новите технологии, доразвиват се, правят се иновации, открития. Усъвършенстват се икономически отрасли, които почват да носят немалка печалба. Всичко това се реинвестира, влага наново в технологии, икономика и образование. И след 3 десетилетия, японският самурай, стъпил върху нестабилните, вечно трясещи се острови, вече не само е обезглавил драконите, но е покорил и света. Същото прави и Германия, почти толкова успешно.

Да, някой ще опонира, че и двете страни са получили немалко финансиране според плана „Маршал“. Което е вярно. Както е вярно, и че цяла Западна Европа е била финансирана. Но Германия се е отличила най-много. Защото е инвестирала правилно, както и Япония. Защото парите са харчени, за да се създадат умни и образовани хора, които на свой ред да генерират следващите такива и да извадят страната си от блатото. За да докаже за сетен път, че няма нищо невъзможно. Япония и Германия са близки по площ и не са стократно по-големи от България – само 3 пъти и половина. (Това, ако някой ви каже, че сме малки.) А пък Южна Корея, следваща светлия японски икономически пример, е 10-та по икономика в света. И е по-малка от България като площ... А когато някой ви каже: „да, ама Южна Корея има 50млн. население“, можем да отговорим, че Финландия има 5,5млн., а е в пъти по-богата от нас. Разковничето не е в територията или в големината на населението. Далеч по-богати на територии, ресурси и население държави, са на опашката в тези класации.

Не съм живяла по времето на комунизма, но това, което съм слушала от мои роднини, е че този строй е съсипал способността на българите да мислят и да работят самостоятелно. Изградил е едно налудничаво, дори неморално очакване, че някой друг ще се погрижи за тях – партия, държава, защото не и случайността. Но това се проектира и сега, посредством медиите, чието елементарно послание е, че можем да получим всичко, без да полагаме особени усилия. Крайно време е да разберем, че никой не ни е длъжен за нищо. Това е поредният малък дракон, който трябва да преборим. Джон Кенеди е казал нещо много мъдро по този въпрос: ”Не питай какво родината ти ще направи за теб, а какво ти ще направиш за родината си.” Сами трябва да се погрижим за себе си, защото упоритостта, търпението, последователността и стремежът към усъвършенстване не са празни думи, а необходимо условие за развитие.

Време е да се простим с някои заблуди, като тези, че сме много умни и трудолюбиви. Те са израз на дълбоко вкоренения ни комплекс за малоценност, че сме малък народ, но все пак “и ний сме дали нещо на света” и сме значими. Колкото по бързо осъзнаем, че не сме нищо повече от другите народи, толкова по-добре за нас. Това е част от дракона, с която трябва да се преборим – прекомерното самочувствие и големите претенции. Българинът, по думите на Атанас Буров, ще стане равноправен гражданин на Европа и света в момента, в който се научи да си плаща за всичко. А думите „далавера“, „тарикатлък“ и „да минем тънко“ бъдат свалени от piedestала.

Победата на дракона е в главите ни, в желанието да се върви напред, в развитието, образованието, и в упорития, къртовски труд това да се постигне. Не сега и веднага, може би след 5 или 10 години, но това е правилната инвестиция в бъдещето. Когато първобитният човек е държал в ръцете си ядка от някакъв плод, той е имал два варианта: да я изяде веднага или да я посади. Избрал втория и се превърнал в „хомо сапиенс“.